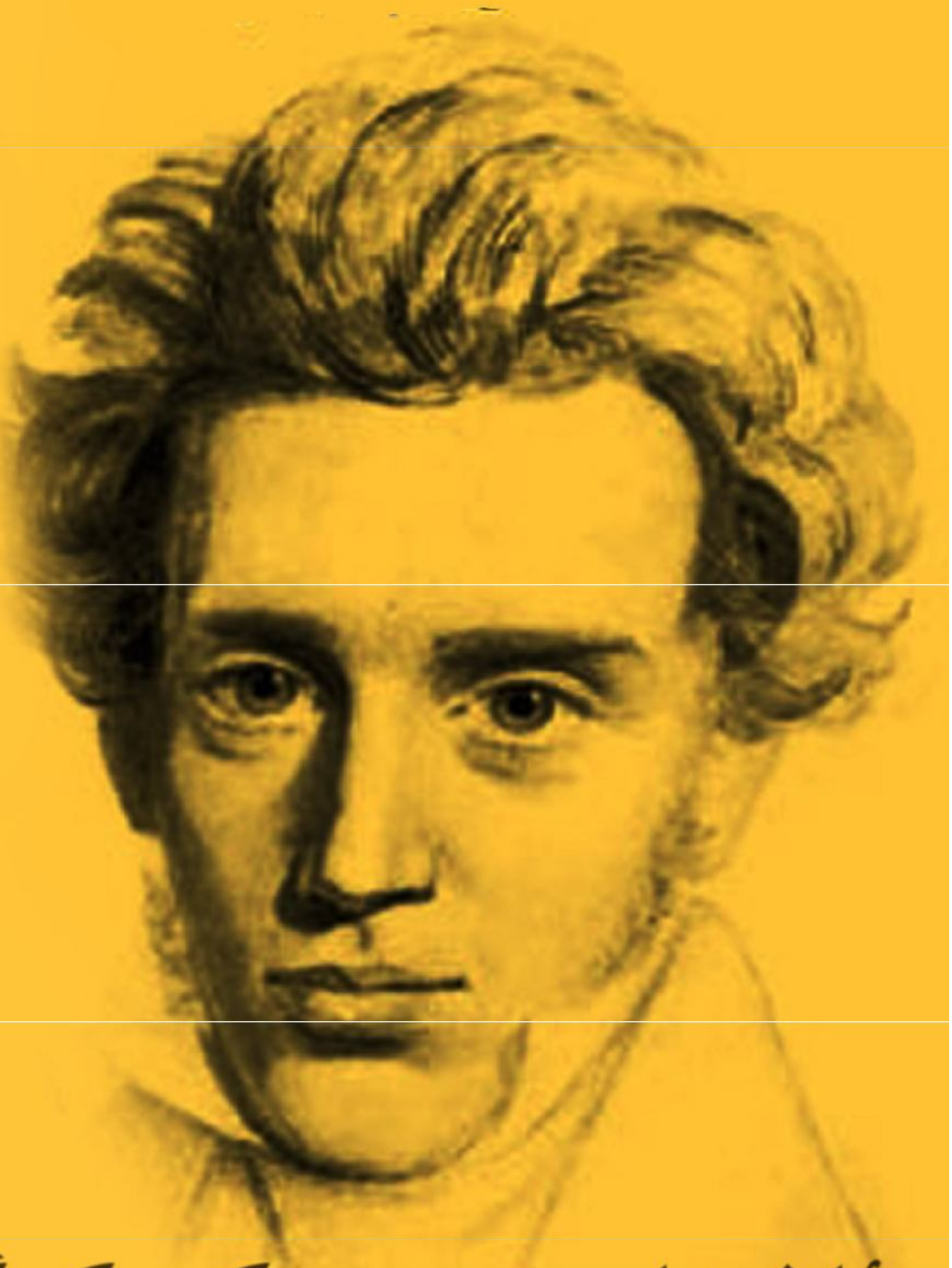

ئاشنابوون بەکیرکەگۆر

بەشی یەکەم

نووسینی: پۆڵ ستراتێرن

وەرگێڕانی لەفارسییەوە: شۆڕش مستەفا – لوقمان رەئوف

کیرکەگۆر، هەرچەندە بەواتای بنچینەیی وشە، فەیلەسوف نەبوو، لەگەڵ ئەوەشدا قسەی لەسەر چەند بابەتێك دەکرد، کە زیاتر بابەتی فەلسەفی بوون، کیرکەگۆر هەرچەندە لەبارەی جیهانەوە نەیدەنووسی، بەڵکو سەبارەت بەژیان دەینووسی، بەوەی کە ئێمە چۆن دەژین، چ شێوەیەك لەژیانمان هەڵبژاردوە؟

کیرکەگۆر دەستیکرد بەلێکۆڵینەوەکانی سەبارەت بە"واتای زیندوبوون" ، و بابەتی سەرەکی باسەکەی "تاکو بوونی تاك" بەواتایەکی تر، بابەتی "بوون" بووە لەتێڕوانینی کیرکەگۆرەوە، ئەو بوونە، تەواو سوبژێکتیو بالآتر لەدەست پێگەیشتنی عەقڵو لۆژێك، یاساکانی فەلسەفەو خودایی و بانگەشەکانی دەروونناسیە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا بنچینەو بنەمای تەواوی بابەتەکانی ئەو تێڕوانیە بوو کەفەیلەسوفو زاناو دەروونناسەکان لەهەموو کاتەکاندا لێیان وەرگرتووە.

بەشێك لەفەلسەفە، یان بەوتەی هەندێك لەنافەیلەسوفەکان، کەکیرکەگۆر بنیادنەری بوو، ناونرا "ئەگزستانسیالیزم" بێگومان کاتێکی زەمەنی بەسەرداچوو، هەتاوەکو نووسینگە، یاخود چوارچێوەی ئەگزیستانسیالیزم بچەسپێت، هەندێك لەفەیلەسوفەکان وەکو نیچە، هوسرل و هایدگر" لەڕوانگەی رابەرانی ئەگزستانسیالیزمەوە" بێئەوەی کەخۆیان بزانن، ئەگزستانسیالیزمێك بوون، هایدگر ئەو واتایەی لەسەرخۆی رەتکردەوە، نیچەش پێش ئەوەی کەس ئەوەی پێبلێت، مرد، کەسەدەیەك پاش مردنی کیرکەگۆر بوو، بەڵام بەدەرکەوتنی ژان پۆل سارتەر لەفەرەنسا دوای جەنگی جیهانی دووەم، پێگەی ئەگزستانسیالیزم بوون، بەتەواوی وبەرەسمی ناسراو جێگەو پێگەی خۆی گرت.

روناکبیرانی پاریس لەدوای شەڕەوە، بەنائومێدیەکی خراپ و قوڵدا رۆچون، بەشێوازێك لای ئەوان شتێك نەمابوو جێگەی بڕوا پێکردن بێت، سوریالیزم کەشێوەیەکی سەیرو سەمەرەو نەناسراوی هەبوو، بەم هۆیەوە ماوەیەك بۆ خۆی متمانەی بەدەستهێنا، لەگەڵ ئەوەی ئێستا بەروانینێکی گاڵتەپێکراو سەیردەکرێت، لەگەڵ گەیشتنە دەسەڵاتی ستالین، رۆشنبیرەکانی فەرەنسا، بڕواپێکردن بە کۆمۆنیزمیان بەسەخت دەزانی (هەرچەندە کەلەو رێگەیەوە تێدەکۆشان) هەرلەو هەلومەرجەدا بوو، کەسەردەمی ئەگزیستانسیالیزم دەستپێکرد، لەگەڵ ئەوەشدا لەبنچینەدا کەسێك ناچار نەکرابوو باوەڕ بەمە بکات، هەتا زیاتر لەوەش دەبوت کە"نائومێدی" بەشێکە لە "پێگەی مرۆیی"

بەم شێوەیە قوتابخانەی ئەگزستانسیالیزم، لەگەڵ هاتنە دەرەوەی لەکافتریاکانی پاریس، دنیای داگرت و گەیشتە کافتریاکانی گرینویچ ویلج و لەندەن و دانیشتەکانی گەنجانی رەخنەگرو باخیبوونی سانفرانسیسکۆ، لەکۆتاییدا بووبە جێگای سەرنجی ناو زانکۆکانی هەردوو ئوقیانووسی ئەتلەسی و، بوو بە فەلسەفەی کافتریایی و زانکۆیی.

جگەلەمەش باسە زۆر قوڵەکانی روناکبیرەکانیش لەو رووەوە بوو، کەئەگزیستانسیالیزم توانی لەیەککاتدا هونەرمەندەکان، نووسەرەکان، فەیلەسوفەکان و شەقاوەکانیش لەخۆ بگرێ، کەهەموویان لەپێشکەوتنیدا رۆڵیان هەبوو، بەوشێوەیە قوتابخانەی ئەگزستانسیالیزم، بوو بەپێشەنگی فکری و روانینی کرداری، وپێکهاتەگەرایی و پاش پێکهاتەی گەرایی، کەلەدەیەکانی دواتری ئەو سەدەیە، رەواجی پەیداکرد.

ناوەڕۆکی فەلسەفی قوتابخانەی ئەگزستانسیالیزم، کەهەمان مەسەلەو بابەتی بوونە، بەگشتی بەدەستکەوتی سەدەی بیستەم لەقەڵەمدەدرێت، سەدەیەك کەبەلەخۆ بێگانە بوون، نیگەرانی و شکان و بێمتمانەبوونی کەلتور دەستنیشاندەکرێت، لەگەڵ ئەمانەشدا هەموو ئەوانە راستەوخۆ لەکیرکەگۆرەوە سەرچاوە دەگرێت، کەنزیکەی سەد ساڵ پێش سارتەر لەدایکبووە.

هەرچەندە کیرکەگۆر بێشك بیرکردنەوەی زۆر لەپێش سەردەمەکەی خۆیەوە بوو، بەڵام سەرەتایی دەستپێکردنی کارەکانی، بەیەکێك لەکۆنترین پرسیارەکانی فەلسەفی دانا، بەوەی کە (بوون) چیە، ئەو پرسیارەی، جگەلە فەیلەسوفەکان خەڵکی تریش دەیکرد، بەڵام فەیلەسوفەکان پرسیاری ئەمانەیان بەنابەجێ و گاڵتەجار دەزانی، یان ئەوەیان لەناو فەلسەفەی خۆیاندا، کە چارەسەرکراوبوو

خستبووەروو، بۆیە باسکردنیان بەپێویست نەدەزانی، لەتێڕوانینی کیرکەگۆردا، نەك تەنیا هەر کەسێك دەبێت ئەو پرسیارە بکات، بەڵکو پێویستە کەڕبانی خۆی لەوەڵامێکی زهنی (سوبژ کتیو) بۆ ئەو پرسیارە بخاتەروو، هەر ئەو پێداگیریەی لەسەر سوبژکیتو، بێتە گرنەرین بەشداری لەفەلسەفەدا.

مەسەلەی بوون لەبیری زۆرێك لەفەیلەسوفەکانی پێشوو، لایەنێکی سەرەکی هەیە، لەراستیدا پێش ئەوەی سوقراتو ئەفلاتون، رەگەزو مادەی عەقلیەت، بخەنە ناو فەلسەفەوە، فەلسەفە لەگەڵ مەسەلەی بوون کەوتبوونە جەنجالیەوە، ئەو پرسیارەی کەواتای زیندووبوون چییەو بوون بەچ واتایەکە، زۆرێك لەوانی خستبووە سەرلێشێوانێکەوە، هەرچەندە لەم رۆژانەدا زۆرێك لەفەلسەفیەکان، بەوتنی ئەوەی، کە وەها پرسیارێك بێواتایەو، بەئاسانی لێیەوە تێدەپەڕن، بەڵام بۆ شتە بووە لەناوچووە قبوڵکراوەکان زۆر لەسەر باسکردنیان بەردەوامین، هەتا هەندێك لەوانە، چاوەڕوانی وەڵامدانەوەن لەلایەن فەلسەفەوە، هەندێك لەفەیلەسوفەکانی پێش سوقرات، بێئاگان لەوەی کەئاڵۆزی فکریو فەلسەفی لەداهاتوودا، بەڵام بەراستی وەڵامدانەوەی ئەو پرسیارانەیان، کردبووە هیمەتی کاری خۆیان، پارمەنیدس کەلەسەدەی پێنجەمی پێش زائینی لەیەکێك لەئۆردوگانشینەکانی باشووری ئیتالیا بەناوی "ئێلَ ئا" دەژیا، لەو بڕوایەدا بوو کە (بوون) رەگەزێکی تاكو نەگۆڕە لەهەموو بوونێکدا، بەواتایەکی تر لەتێڕوانینی ئەودا (هەموو شتێك وەکو یەکە) شت گەلێکی وەکو زۆربوون، کە شتێك نەبوو جگە لەگۆڕانکاری و جوڵە نواندنێکی روخساری، فەیلەسوفەکانی تری یۆنانی، پێش سوقرات دەستیانکرد بەپرسیار، لەسەرجیاوازی بوونی شتی (واقیعی) لەگەڵ بوونی چەمکی داماڵراو و شتە خەیاڵیەکان، بەوەی چ جۆنیەتیەك، بوونی ئێمە، یان بوونی خەونەکان، یان تێگەیشتنی فکری وەکو بیرکاری چالاکدەکات؟ ئەی لەبنەڕەتدا (هەبوون) واتای چییە؟

دواتر سەرەی ئەفلاتونو سوقرات هات، ئەو وتەیەی کە (خۆت بناسە) لەبری ئەوەی کە چەمکی (خۆت) چییە، بوویە بابەتی رۆژو مەسەلەی بوون لەناو فەلسەفە نادیارمایەوە، بەهۆی لەمەوە ئەو باسە سەرەکیە، هەر وا بەسادەیی کەوتە بێمتمانەییو تا ئەو جێگایەی کەپەیوەست بوو بەئەفلاتوونەوە، بوون بەشێوە سادەییەکەی فەرمانێکی هەبوو، بەڵام بەشێوەی گریمانەیی لەقەڵەمدەدرا، و لەبارەی سروشتو ماهیەتیەوە پرسیار نەدەکرا.

ئەتوانین بڵێین ئەفلاتون بەتواناترینو قوڵترین فکری فەلسەفی، تەواوی سەردەمەکان بووە، چونکە توانی بەئاسانی گرنگترین پرسیاری فەلسەفی تێپەڕێنێت (هەروەکو ئەنیشتاین نیشانیدا: کەچۆن نیوتن بەتواناترینو قوڵترین بیری زانستی هەموو سەردەمەکان بوو، دونیای فیزیاییەکەی لەسەر بنەمای گریمانەیەکی ناڕاستی ستونی بنیادی نابوو، لەگەڵ ئەوەشداو لەگەڵ مەیلی بەردەوامی سەردەمدا، شتێك هەر بەناوی پێشکەوتنی بنچینەییەوە بوونی هەیە، لەگەڵ ئەوەی ئەمڕۆ لەهەموو شوێنەکان، زۆر زیاتر لەپێشینەکانمان دەزانین، بەڵام لەپاش زانینی (بوون) بەشێوەیەك کەکیرکەگۆر قسەی لێدەکات، زانیاریمان هیچ پێشکەوتنێکی بەخۆیەوە نەبینیوە، ئەتوانین بڵێین تا ئەو جێگایەی پەیوەستە بەزانینی (بوونی سوبژکتیۆ) شتێك بەمەبەستی پێشکەوتن نایەنرێت، ئێمە هەموومان لەهەمان مەوقیعیەتی رەنجدا ئازار دەچێژین، لەکاتێکدا پێشینان لەگەڵی رووبەڕووبوونەوە، واتە (مەوقیعیەتی مرۆیی).

لەدوایی ئەفلاتونیش فەیلەسوفەکانی تر بەلەبەرچاونەگرتنی ئەم ئاستی مرۆییە، بەردەوام بوون. بوونی سوبژکیتۆ، هەر ئەو شتەی کەبەشێکی هاوبەشی بێگومانی هەموو مرۆڤەکانە، بووە هۆی بێئینتیمایی فەیلەسوفە خۆش باوەڕەکان، دەسەڵاتداریەتی بێ بەرەنگاری فکری ئەفلاتوونو شاگردەکەی ئەرستۆ لەسەر فەلسەفە، نزیکەی (□□□□)ساڵ بەردەوامبوو، تەنیا لەسەدەی حەڤدەیەمی زاینییدا بوو، کەفەلسەفە گەڕایەوە بۆ باسی ئەسڵیو بنەڕەتی کەخاڵی دەستپێکردنی فکرەی فەلسەفەبوو، بەوەی گەڕایەوە بۆ ئەو پرسیارەی کە(من کێم؟) و کاتێك ئەڵێم (من بوونم هەیە) مەبەستمان چییە، دیکارت ، فەیلەسوفی فەرەنسایی رایگەیاند

"من بیر ددکەمەوە کەواتە من هەم" لەتێڕوانینی ئەودا، هەموو شتێك لەمێشكو جیهانیدا شیاوی شكو گومانەو رەنگە بەشێوەیەك بێتە خەونێكی هەڵخەڵەتێنەرو بەتاڵ، جگەلەوەی کە(من) لەسەر هەموو ئەوانەوە بیردەکەمەوە، ئێستا ئەتوانین ئەو کردارە ببینین، کەئەو باسە بنچینەییە، بەردی بناغەی پرسیاری بێ چەندو چونی هەموو فەلسەفەیە، دەتوانێت لەسەری بوەستێت، وجارێکی تر خۆی دەربخات (منێکی سوبژکیتۆ)، بەڵام دەتوانین لەو کردارەی دیکاریشدا، هۆی کاریگەری رووناکبیری لەسەرئەمانە ببینن، لەبەرئەوەی کەئەو (من)ە تەنیا کاتێك هەیە، کەبیردەکەینەوە، هەستەکانو دەرکپێکردن هەموو ئەوانە دەکەونە هەڵەو لادانەوە، منێکی سوبژکیتۆ، تەنیا دەتوانێتو جود بوونی خۆی دڵنیابێت، نەك شتێکی تر، ئەو (من)ە روتو بێ بەرگریە، لەمەترسی هۆکاری فریودانو لادانو هەڵەدایە.

لەکۆتاییدا ئیمانوێل کانتی ئەڵمانی توانی بۆ ئەو بوونە بێ چارەو بێ بەرگریە، سەرپەناو پەناگایەکی شایستە بدۆزێتەوە، کانت کۆشکێکی گەورەی، لەپاسایەکی فەلسەفەی جیهانی، لەسەر بناغەی عەقلیەت دروستکرد، کە بێتەماڵو سەرپەنایەکی رازاوە بۆ ئەو (منێکی سوبژکتیۆ)یە، لەدوای کانت، هیگڵ دەزگایەکی فەلسەفی گەورەتری دەستپێکرد، کەلەسەر بنەمای ئەو بیرورایە وەستابوو کە (هەر شتێك لەعاقڵ بێت راستیەو هەرشتێك راستی بێت عەقڵیەتە).

لەگەڵ هەموو ئەوانشدا کانتو هیگڵیش لەو هەوڵە زۆرانەیاندا، پرسیاری سەرەکیان دووبارە نەکردبوو، فەلسەفەی هیچ یەکێکیان، وەڵامێکی قەناعەتپێکراویان نەدایەوە، کە(بوون چییە) لەگەڵ ئەوەی لەبنچینەدا دەزگایەکی بیری، پێشبینی عەقڵەیتی بوونی جیهانی لەگەڵ خۆیدا هێنابوو، لەم جۆرە دەستگایەدا، وەڵامەکانی عەقڵ، بەپێی پرسیارە عەقڵیەکانە (منی سوبژکتیۆ) دێتە ریزی عەقڵیەوەو لەم روانگەوە، بەتەواوی بەشێك نییە لەجیهان، کیرکەگۆر ئەوەی بەهەل زانی، ئەو پرسیارەی کە (بوون) ناتوانێ وەڵامیداتەوە و لەگەڵ دروستکردنی ئەو پاسایانەی، کەهەموو شتێك ئاشکرادەکات یاخود، ئەو پرسیارانەی وەکو (بوون چییە)کە بنچینەی قسەو باسی قوڵتری هەیە... واتا بوون چییە....؟ لەپێناو وەڵامدانەوەی ئەو پرسیارانەدا، کریکەگۆر هاتە مەیدانەوە.

ژیانو بەرهەمەکانی کیرکەگۆر

سۆرن کیرکەگۆر لەرۆژی پێنجەمی مانگی حوزەیرانی سالی (□□□□) لەکۆپنهاگن لەدایکبووە، لەو سالەی کەئۆپرانوسی گەورەی ئەڵمانی، ریچارد واگنێریش لەدایکبوو، ئەو دوو کەسایەتیە، دەرکەوتەی سەدەی نۆزدەیەمو دوو کەسایەتی لەوتکەی زۆر جیاوازی ئەو سەدەیە بوون، بەشێوەیەك کەکیرکەگۆر بێتە ئەو شتەی کە واگنەر نەیتوانی ببێت، بەپێچەوانەشەوە راستە. لەراستیدا تەنیا سیمای هاوبەشی ئەو دوو کەسایەتیە دەرکەوتو بەگشتیش هەموو هەڵکەوتووەکانی ئەو سەدەیە، رێچکەیەکی شێتیان هەبوو، هەرچەندە کە جنونی کیرکەگۆر، لەکەسایەتیدا لایەنێکی سەرەکی نەبوو، بەڵام جێپێکەی دەتوانین لەهەندێك لەکردارەکانی نائاسایی ژیانیدا، ببینین.

کیرکەگۆر لەهەموو ژیانیدا لەخۆرافیاتدا ژیاو هەندێك لەو کاریگەرییەی کەلەژیانیدا وەریگرت، حالەتی خورافاتی تێدا دروستکرد، بێگومان گرنگترین هۆکاری کاریگەری بەجێهێشتن لەسەر ژیانی کیرکەگۆر، باوکی بوو، بەشێوەیەك، چونکە کاریگەری جنونی لەودا زیاتربوو، وەك لەکورەکەی.

باوکی کیریکەگۆر کاریگەرێکی زۆری لەسەر ژیانی هەبوو، ئەتوانین بڵێین کەهەموو ئەو شتانەی کەکیرکەگۆر دواتر دووچاری بوو، یان دەرئەنجامی راستەوخۆی کاریگەری دەستەبەسەراگرتن، یان پەرچە کرداری ئەوبوو لەسەر ئەم کاریگەرەیە، لەراستیدا پەیوەندییان ئەوەندە ئاسایی نەبوو، باوکی کیرکەگۆر لەلادێیەکی باکووری دانیمارك، بەجوتیارو وابەستە بەزەوی لەدایکبوو بوو، بنەماڵەکەی محافزەکاربوون، واتە پەیوەستبوون بەبنەماڵەیەکی قەشەی فیودالەوەو لەزەمینەکانی ئەودا کاریاندەکرد، ئەمەش بووە هۆی سیمای شوناسی کیرکەگۆر، کەبەزمانی دانیمارکی، بەواتای سنووری کڵێسایە، باوکی کیرکەگۆر لەدەسالیەوە شوانی مەرەکانی ئاغاکەی بووە، لەکەشوهەوای خۆشو ناخۆشدا، بە وتەی

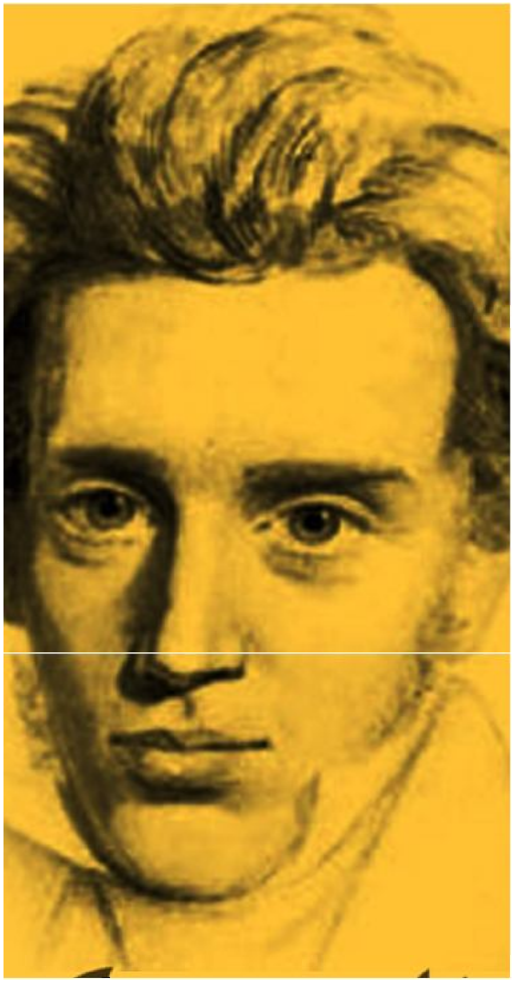

یەکێك لەکوڕەکانی، هەموو کاتێك بەهۆی برسێتی‌و سەرماوە، ئازاری چێشتووە، یان بۆ خۆی، یان مەڕەکانی لەژێر تیشکی خۆر پەرتەوازەبوون‌و ژیانێکی پڕ ئازاری هەبووە، هەرچەندە کەپیاوێکی مەزهەبی‌و ئاینی بوو، بەلاّم نەیدەزانی چۆن خودا ئەوی خستووەتە ناو ئەو ژیانە سەخت‌و ناخۆشەوە، هەتا ئەو کاتەی کەرۆژێك لەئەوپەڕی نائومێدیدا، لەوشکانیەکی نزیك گردێك، کەوتە سکالاّکردنێکی توند لەخودا، ئیدی لەو کاتەوە ژیانی بە تەواوی گۆڕا.

بەوەی یەکێك لەخزمەکانی کەلەکۆپنهاگن بازرگانی خوری بوو، بۆیە بۆ کارو یارمەتی بردیە لای خۆی، ئەو لە کارکردن‌و فرۆشتنی بالاّ پۆشی‌و گۆرەویە خوریەکان، بەدیهاتیەکان، ئامادە باشی‌و لێوەشاوەیی هەبوو، بۆیە توانای جددیەتی زۆری نیشانداو بەشێوەیەك لەماوەیەکی کەمدا، پارەیەکی باشی کۆکردەوە، بەهۆی ئەمەشەوە هاوسەرگیریکردو خێزانی پێکهێنا.

کاتێکیش خاوەنی ئیشەکەی مرد، بازرگانێکی باشی بۆ ئەو بەجێهێشت، بۆیە لەگەڵ پێشکەوتنی بازرگانیشدا، بوو بە یەکێك لەگەورەترین بازرگانەکانی کۆپنهاگن، لەو شوانە برسیەی، کەگلەیی لەخودا دەکرد، هەندێك کات سەرمێزی نانخواردنەکەی، لەخواردنی شاهانە دەچوو، لەکاتی هێرشی تۆپخانەکانی هێزی بەریتانیا بۆ کۆپنهاگن لەساڵی (□□□□)، کەبەشێکی زۆر لەشارەکە وێرانبوو، هیچ یەکێك لەخانووەکانی ئەو بەرنەکەوتن‌و دەساڵ دوای ئەوەش، هەر یەکێك بوو لەو بازرگانە دەگمەنانەی، کەدانیمارکی لەو قەیرانە ئابووریە رزگارکردو، توانی بەساغی بێتەدەرەوە، چونکە زیاتر پارەکەی لەکڕینی سەنەدی قەرزی حکومەت، سەرمایەگوزاریی پێکردبوو، لەو کاتەی کەزمانی لەبەرامبەر خودادا کراوبووەوە، واتە کفری بەڕووی خودادا دەکرد، لەگەڵ ئەو هەموو سەرکەوتنانەیدا، لەناخەوە هەستیدەکرد کەبەنەعلەتکراوە، چونکە خێزانی یەکەمی مردو کارەکەری ماڵەکەی هێنایەوە، کەئەویش دوای ماوەیەك مرد. لەحەوت منداڵەکەی تەنیا دوونیان مانەوە.

کیرکەگۆر بچووکترین منداڵی بوو، کاتێك باوکی (□□) ساڵەبوو لەدایکبوو، لەسەردەمی منالّیدا، بنەماڵەکەی شایەتی مردنە یەك لەدوایەکەکان بوون، باوکی لەکەسێکی وەسواسی ئاینیەوە، گۆڕا بۆ کەسێکی نارەحەت‌و گرژ، لەدوای خانەنشینکرانی لەبازرگانییەکەی، خۆ دورخستنەوەی لەگەڵ خەڵك، وتەنیایی‌و سوچی ژوورێکی تاریکی بۆ ژیانی خۆی هەڵبژاردبوو، دەرکەوتنی تواناکانی سورەن لەکاتێکی زوودا، بووە جێگای تێڕوانینی، بەشێوەیەك بووە خۆشەویسترین منالّی باوکی، لەمەر خێزانێکی تر دا بوایە، دەبووە مایەی ئیرەیی، بەلاّم لەخانەوادەو لەبنەماڵەی ئەواندا، بەشێوەیەکی تر بوو، لەتەمەنی حەوت ساڵیدا، باوکی سورن بەشێوازی خۆی، وانەی لۆژێکی پێدەوتەوە، کیرکەگۆری گەنج ناچاربوو،

لەپێناو وتەکانی خۆی کەلەسەر بنەمای لۆژیك بوون، بەرگری بکات، بۆیە رووبەڕووی ئیرادەگەری باوکی بووبوویەوە کەلەسەر بنەمای لۆژێك بوو.

بۆ سوڕن کاتەکانی پشوو لەنێوان وانەکاندا، کاتی گۆڕانی خەیاڵ بوو بۆ وڵاتەکانی تر، ئەویش لەسەر زانیاریو زانستەکانی باوکی، بەو شێوەیەی کەسوڕەن بەباشی گوێدەگرت بۆ باسکردنەکانی باوکی لەفەرهەنگو بیناسازی شارەکانی وەکو درسدن، پاریس، یافلۆرانس لەکاتێکدا دەبوو دوای باوکی، بەتەواوی هەموو ئەو شتانەی کەبیستوویەتی، بەهەموو تێبینیەکانەوە بۆبڵێتەوە.

لەکۆتاییدا هەر بەهۆی ئەو داواکارییە فیکرییەوە بوو، کەکیرکەگۆری گەنجو بیرتیژ، توانی بیری لۆژێکی بەرجەستەو خیاڵاویو بێهاوتا لێکبدات، بەڵام باوکی زۆربەی ئەو شوێنانەی کەبۆ کوڕەکەی باسدەکرد نەیبینیبوون، بەڵکو تەنها سەرەنجدانو خوێندنەوەی بۆ کردبوون، دواتر کیرکەگۆر لەگەڵ ئەوەی هیچ کات ئەو شوێنانەی نەیبینیبوون (بەتایبەت شوێنەکانی کتێبی پیرۆزو ئاستەکانی دەروونناسی)، بەڵام بەهۆی تواناو بەهرەیەوە باسیکات، لەهەندێك لەکتێبەکانیدا ئەوەی خستەڕوو، کەئەم بەهرەیەی لەسەفەرە خیاڵاویەکانی، لەگەڵ ڕێنمایەکانی باوکیدا بەدەستهێناوە. هەندێك کاتیش باوکی دەیەویست ئەو تێڕوانینە بچووك بینیەی خۆی، سەبارەت بەجیهان، بخاتە مێشکی کوڕەکەیەوە، هەرچەندە ئەوە روانینو شێوەیەکی باوە، کە هەندێك لەباوکەکان کوڕەکانیان بخەنە سەر ڕێگەیەك، کە خۆیان پێیگەیشتوون (یان پێینەگەیشتوون)، بەڵام باوکی کیرکەگۆر ئەو بۆچوونەی نەبوو، هەستیدەکرد کەبەلایەکدا دەڕوات، ئیتر هیچ ئامانجێکی نەبوو وخۆی بەناپەسەندو دووربوو دەبینی، بۆیە دەکەوتە نائومێدیەکی تەواوی سەرقاڵی بیریەوە، هەر بەهۆی ئەو نائومێدیەوە بوو کەخود ئاگا، یان ناخود ئاگای، دەیگەیاندە کوڕەکەی، لەیەکێك لەنووسینەکانی دوارۆژی کۆتایی کیرکەگۆر، چیرۆکی پیاوێك باسدەکات، کەرۆژێك بەکوڕەکەی وتبوو: "کوڕە بێچارەکەم، تۆ لەچ نائومێدیەکی خامۆشو تاریکدا ژیان بەسەردەبەی". لەوانەیە

هەر ئەم ڕەستەیە بێت، کەرۆژێك لەباوکی خۆی بیستبێت.

جێگەی سەرسوڕمان نیە، کەکیرکەگۆر لەخوێندنگەدا، قوتابیەکی عەجیبو غەریب بێت، شێوەی جلو بەرگی لەبەرکردنو قسەکردنی لەگەڵ تەمەنیدا نەدەگونجا، مامۆستاکانی ئەویان بەپیرەمێردێکی بچووك دانابوو، کیرکەگۆر لەقوتابخانەدا قوتابیەکی زۆر زیرەك نەبوو، لەگەڵ ئەوەشدا بەتەواوی دیاربوو، کەلەلایەنی بیریەوە لەگەڵ هاوپۆلیەکانیدا، جیاوازیەکی بەرچاوی هەبوو، باوکی پێیوتبوو کەنابێت ئیشێك بکەیت، بۆئەوەی هۆشو تواناکانی سەرقاڵبکات، واتە بۆ ئەوەی دەربکەوێتو نابێت لەناو تەلەبەکاندا لەسێیەم زیاتربێت، سوڕەنی گەنج داواکاریەکانی باوکی جێبەجێدەکرد (بەڵام ئەم ئیشە پێویستی بەتوانایەکی زیاتر هەبوو، ناتوانی پێش بەدەرکەوتنی گەنجێتی بگرێ).

وردە وردە کەتەمەنی کیرکەگۆری گەنج زیاتر دەبوو، دەردەکەوت کەدۆزی ئەو لەڕووی شێوەیو هەڵسوکەوتەوە لەپیرەمێردێك قوڵترە، بەوەی جەستەو هەیکەلێکی وشكو لاوازی هەبوو، بەروخساری لەنەخۆشێکی درێژخایەنی فەقەراتی ئازارچێژ دەچوو، کەبووە هۆی چەمانەوەیەکی کەمی پشتی. لەناو هاوڕێکانیدا ئەندامی هیچ گروپو تاقمێك نەبوو، بۆیە عەزیەتو ئازارێکی زۆریاندەدا، کیرکەگۆری گەنج، زوو تێگەیشت کەدەبێ لەبەرامبەر ئەواندا، بەزمانی خوازراو، بەرگری لەخۆی بکات، بۆیە ئەو بەرگریکردنە، دەبووە هۆی بێزارکردنی ئەوانەی بێتاقەتیان دەکرد، ئەم هەڵسوکەوتە تایبەتەش، بڕیار بوو لەتەواوی ژیانیدا بەکاریبهێنێت.

کیرکەگۆریش وەکو هەر کەسێکی خاوەن دەروون قوڵ، حەزیدەکرد کەلەناو خەڵکدا، سەرەنجیان بۆ لای خۆی رابکێشێت، هەروەها سەرەنجی باوکی بۆ لای خۆی راکێشابوو، دەوڵەمەندی ژیانی هەم گەواهی ئەم راستیەبوو، کەبایەخی بەخودی خۆشی دەدا، لەگەڵ جولاندنی کەسانی تر، حەتتا ئەگەر ئازاریشی بدایە، ئەم دوانە لەلای یەکیانگرتبوو، بەشێوەیەك کەجیهان لەدەوری بوونی ئەودا دەسوڕێتەوە، ئەو جۆرە بیرکردنەوەیە، کاریگەریەکی گرنگی

لەدروستکردنی دەرونی کێرکەگۆردا هەبوو.

کێرکەگۆر دوای تەواوکردنی خوێندنی ناوەندی، لەیەکێك لەزانکۆکانی کۆپنهاگن، ناوی خۆی لەبەشی ئیلاهیات نووسی، لەو کاتەدا خوێندکارێکی ئاسایی بوو، هەرچەندە لەناو زانکۆدا، بەهۆی ئەوەی کەزانیاری زۆرو زمانێکی ئوانج ئامێزی هەبوو، کەسێکی دیاربوو، پاش ماوەیەك لەچوونە بەشی ئیلاهیاتەوە، تێگەیشت لەبری ئیلاهیات، تێگەیشتنی فەلسەفی هەیە، بۆیە هەر لەو کاتە، شەیدای فەلسەفەی هیگڵ بوو، کەلەو سەردەمەدا وەکو نەخۆشیە درمیەکان، نەتەنیا هەموو ئەڵمانی تێوەگلابوو، بەڵکو هەتا لەکۆمەڵگاکانی کەم فەلسەفی ئەوروپاش، هەموویانی گرتبووەوە، لەراستیدا هەر ئەو خەسڵەتە قوڵو زۆر جدیەی فەلسەفەی هیگڵو، تێروانینە مەعنەویەکانی بوون، کە بۆ هەموو بوونێك، دڵی کێرکەگۆری رفاندبوو، لەروانگەی دەزگای فەلسەفی بەجیهانیبوونی هیگڵەوە، هەموو بوون، یان ژیانێك دەرهاویشتەی دیالێکتیکیەوە تەواو بەدەست دێنێت، (تێز) سەرەتایی بوون (دژە تێز)یش دەبێتە خود، لە پەرچەکرداری ئەو دووەش(سەنتێز) دروستدەبێت، نموونەی کلاسیکی هیگڵ لەو بوارەدا بەمشێوەیە بوو: (بوون) تێزە، (نەبوون) دژە تێزەو (هەبوون) سەنتێزی هەردووکیان بوو، بەهۆی ئەو هاوکێشە دیالێکتیکیەوە بوو، کەلەروانگەی هیگڵەوە، هەموو شتێك لەرێگەی تەواوکاریەوە بۆ لایەنی خود ئاگایی، هەرچی زۆرتر لەکۆتاییدا بەرەو (رۆحی رەها) دەڕوات، رۆحی رەها چونکە لەخۆیدا بەدیدەکرا، هەڵگری هەموو شتێك بوو، لەروانگەی هیگڵەوە هەموو سیمای بوونێك، لەراستیدا بەشێکە لەهەمان روحی رەها، لەروانگەی سیماو دەرکەوتنی خۆیەوە، لەو روحە رەهایەی بەجیهانیبوونەش، حەتتا ئاینیش لەخۆیدەگرێت، کەلە روانگەی هیگڵەوە پلەی یەکەمی فەلسەفەی کۆتایی (واتە فەلسەفەی هیگڵ) بوو، جازیەتێك کە وەها فەلسەفەیەك دەتوانێت بۆ کێرکەگۆر لەیەکچوونێکی هەبێت، بەتایبەت لەگەڵ سەرنجدانو گرنگیدان بەلایەنەکانی ئۆدیبی، ئاینی، وابەستە بەخۆبوونی ئەودا دیارە.

هەرچەندە کێرکەگۆر وەك یەکێك لەلایەنگرانی سەرسەختی هیگڵ دەرکەوت، بەڵام پەیوەستبوون پێوەی، لەگەڵ هەمان سەرەتای دیالێکتیدا بوو، لەم پەیوەندیەدا رقێکیشی لێی هەبوو، لەکۆتایدا وایلێهات، کەفەلسەفەی دژە هیگڵی خودی ئەوی، تێکەڵبوو بەچەمکی هیگڵی، بەتایبەت بەرهەمی تایبەتی هیگڵ کەلەدیالێکتیکدابوو، بەڵام لەهەمووی گرنگتر، کێرکەگۆر لەسەرەتاوە لەسەر (رۆحی رەها)و بەئاگابوونی ئەو شکی هەبوو، لەروانگەی کێرکەگۆرەوە (بەئاگابوون) لەئاستی سوبژکتیۆدایە، کەئەبێتە حەقیقەتو بەدەست دێت، کێرکەگۆر جەختی لەسەر ئەوە دەکرد ، ئەو ئاستە سوبژکتیوە، تاکەکانی مرۆیی تێگەیشتنە، کەگرنگترە لە (روحی رەها) لەروانگەی هەندێك لەلێکلۆڵەرەوەکانەوە ئەم دژایەتیەی کێرکەگۆر لە (روحی رەها)ی هیگڵی، دەتوانین دەنگو پەرچەکرداری ناخود ئاگای لەمپەرەکانی ئەو، لەگەڵ سایەی باوکی لەسەر ژیانی ببینین، چونکە لەبەرامبەر (گیانی رەها)ی باوکیدا جۆرە رەگەزێکی سوبژکتیۆی باش بەرجەستەکردبوو.

هەر لەو سەردەمەدا بوو کەپەیوەندی کێرکەگۆر لەگەڵ باوکی، بووە مایەی گۆڕانکاریە قوڵەکان، لەوە دەچێت باوکی هەندێك لەدانپێدانەکانی پێوتبێت کەچۆن رۆژگارێك لە(جوتلەند) لەسەر گردێك لەگەڵ خودادا کفری کردوە، دەوترێت کەلەگەڵ زانینی کێرکەگۆر بەم حاڵەتە، تووشی شۆکێکی توندو ماوەیەکی کاتیش تووشی پەرێشانحاڵیو مەیخواردنەوەی کردبوو لەزانکۆ، هەندێك باوەڕیانوایە کەئەم حاڵەتەی، هۆکارێکی قوڵتری هەبووە، لەوانەیە لەو قۆناغەی ژیانیدا، بەدوای بیانوویەکی باشدا بگەڕایە بۆ ئەوەی لەژێر دەستی باوکیدا بێتە دەرەوە، لەلایەکی تریشەوە دەزانین کەئەو دانپێدانانە، ئەوە ناگەیەنێ کەقسەی تری بەرامبەر بەخودا نەکردبێت، بەڵکو رەنگە کاریگەری ئەوە بووبێت، کەکاتێك دایکی کێرکەگۆر لەجێگەدابووە لەسەردەمی مەرگدا، پەیوەندی لەگەڵ یەکێك لەخزمەتکارەکانیدا هەبووە، بەوەی ئەم خزمەتکارە دەبێتە دایکی، لەو بارەیەوە شتێکی بۆ باسکردبێت، زیاتر لەوەش لەروانگەی رۆنالد

کریسلیەوە، بەپێی هەندێك لەنووسینەکانی کیرکەگۆرەوە، سەبارەت بەتووشبوونی باوکی (بەسیفلیس) هەندێك شتی دەزانی، نەخۆشییەك کەرەنگە بۆ کورەکەشی گواستبێتەوە.

ململانێیەك کەکیرکەگۆری خستەسەر رێگەی خراپی رەوشتی، وەك کارەکانی مەیخواردنەوەو جگەرکێشان بوو لەسەرشەقامەکان، هەتا جارێکیان چوو بۆ (ئیاترۆخانە) ئەمەش وەك یەکەمین ئەزموونی ناخۆشی ئەومایەوە، لەگەڵ ئەوەشدا هەوڵدانی بۆ کۆششی ئاینی مەسیحی، لەسەر دابی مەعنەویدا مایەوە.

رووبەڕوبونەوەی کیرکەگۆر لەگەڵ ئەزموونی رەگەزی، سەرکوتکردنێکی خراپی لەگەڵدابوو، لەشوێنێکدا دەنوسێت: (ئەو تایبەتمەندیە لەشیانەی کەدەبێ لەیەك مرۆڤی تەواو گشتیدا پێویستە هەبن، من لێی بێ بەشم)، لەشوێنێکی تردا قسەلەسەر لەبرینی خواری ئێسك و نەبوونی جسمێکی رێكو روحی دەکات لەبارەی ئەو وردەکاریە تایبەتیانەوە، کەلەوانەیە تووشی بێتوانایی سێکیش بەتەواوی بوویێتەوە، دەتوانین تەنیا بەگومان ئەمانە بزانین.

هەموو ئەو سیفەتانە، ژیانو بەرهەمەکانی کیرکەگۆری کرد بەیەك (شتی تایبەت) ئەتوانین بڵێین هەر ئەو بەدبەختیو چارە رەشەی کیرکەگۆر بوو، کەبووە هۆی ئەوەی کەزیاتر "مرۆڤ" بێت هەموو ئەوانە لەگەڵ ئەوەی کەکەسێکی گۆشەگیری لێدروستکردبوو، بەرەو ژیانیش هانیدەدا، سەرئەنجام هەر ئەم ئازارو ژێردەستیانە بوون، کەکیرکەگۆری بەرەو بێهیوای و هەموو لایەنە قوڵەکان (پێگەی مرۆیی) برد.

لەبەهاری ساڵی (□□□□) کیرکەگۆر تووشی قەیرانێکی نائومێدی بوو، هەستێکی سەرساماوی لەدەروونیدا بەسەریدا زاڵبوو بوو، کەبەتەواوی تووشی خۆپەرستی ببوو، لەهەندێك کاتیشدا، تووشی وەسوەسەی خۆکوشتن دەبووەوە، لە(□□) مانگی ئایاری ساڵی (□□□□) ئەزمونێکی گرنگی مەعنەوی بەسەریدا تێپەڕی، کەلەنووسینەکانیدا ئەوەی بە (بوومەلەرزەی گەورە) ناوبراوە، لەمبارەوە دەنووسێت ((هەر تەنیا ئەمەیە، کەبەبیرکردنەوەی، هەست بەئارامیدەکەم، بەوەی باوکم ئیشێکی قورسی لەئەستۆدا بووە، کەئێمەی تێکەڵ بەئاین کردوە، و یارمەتیمان بدات کەتێبگەین، هەتا ئەگەر، هەموو شتەکانمان دۆڕاندبێت، لەوەیە دەرگایەکی رووناکی بەرەو دنیایەکی باشترمان لێبکرێتەوە، ئێستا رێگەی گەڕانەوە بەرەو خوداو رێککەوتنی دەروونی لەگەڵ باوکی بەسەریدا کراوەتەوە، گۆڕانکاریەك کەزۆر لەجێی خۆیدا بوو، سێ مانگ دوای ئەوە باوکی مرد. بەوشێوەی کەئەو دەبینێ، باوکی مردووەو تاوەکو ((لەگەڵ گونجاوبێت بۆ خۆم ببم بەشتێك)). خەیاڵە بەتواناکانی کیرکەگۆر، زۆربەی کات دەبووە هۆی ئەوەی، کەکەسێکی ئەفسانەگەریو رێکەوتەیی بێت، کەکاریگەریەکی زۆری لەسەری هەبوون، بەشێوەیەك واتای بەژیانی دەبەخشی.

لەگەڵ مردنی باوکی، میراتێکی زۆر بۆ کیرکەگۆر مایەوە، کەزیاتر لەبیست هەزار کرۆن دەبوو، وای حسابکردبوو کەئەو بڕە پارەیە، بەشی دە تا بیست ساڵی تری دەکات، بەشێوەیەك کەبەیەك شەو بوو بەیەکێك لەدەوڵەمەنترین پیاوەکانی کۆپنهاگن، کیرکەگۆر پاش تێپەڕبوونی پێنج شەش ساڵ، بەسەر تاقیکردنەوەی کۆتایی زانکۆیدا، ئیدی تاقیکردنەوەی نەکردەوە، لەکاتێکدا ئەمە خواستی باوکی بوو، کە ئیلاهیات بخوێنێتو ببێت بەقەشە، بەشێو کارێك کەبەزەحمەت خۆشی تێیدا دەبینی، بەڵام لەگەڵ ئەوەی هەموو شتێك گۆڕابوو، کیرکەگۆر پاش تێگەیشتنێکی نائاساییو تایبەتی خۆی، بڕیکردەوە کەهەرچەند ئێستا زۆری باوکی لەسەر نەماوەو لەلایەنی مادییەوە پێویستی بەئیشکردن نییە، بەڵام ئەو بەڵێنەی بەباوکی دابوو، کەتاقیکردنەوەی کۆتایی زانکۆ بدات، بەرێتەسەر.

کیرکەگۆر دوو ساڵ بەجدی دەستیدایە خوێندنو خوێندنەوە، لەهەمانکاتدا هەوڵی تەواوی دەدا، کەوەکو مەسیحێکی راستەقینە ژیان بگوزەرێنێت، هەر لەو کاتەدا لەگەڵ کچێکی گەنج لەبنەماڵەیەکی ناسراو بەناوی (رجین ئولسەن) ئاشنابوو، سەرەڕای ئەوە کە رجین دەساڵ لەکیرکەگۆر گەنج تر بوو، ئەو یەکتر ناسینە بووە هۆی خۆشەویستیەکی قوڵی بۆ رجین، خۆشەویستی نێوان کیرکەگۆرو رجین، بەپێی کلتورو دابو نەریتی ئەو سەردەمە

بوو، کتێبی بۆ رجین دەنارد، هەروەها کتێبی بۆ دەخوێندەوەو لەگەشتەکانی دوانیوەڕۆی رۆژی یەکشەممان دەست لەناو دەستیدا هاوڕێیەتی دەکرد.

لەلایەکی تریشەوە ئەو پیاوە گەنجەو دەوڵەمەندە، سیما درەوەشاوەی کۆمەڵگەدا، چرچێکی خۆی سەرنجڕاکێش لەدەمو چاویدا هەبوو، کەبۆ رجین بووبووە مایەی سەرنج، ئەڵقەی خۆشەویستی کیرکەگۆر بۆ رجین زۆر قوڵبوو، بەڵام هەر بەمەعنەوی مایەوە، ئەو مانایە بۆ رجین، لەگەڵ ئەو مەزلۆمیەتەی کەهەیبوو، سەرسوڕهێنەر نەبوو، لەبەرئەوەی کەئەو جۆرە کردارانە لەو سەردەمەداو لەکۆمەڵگە دیارەکانی دانیمارك، شتێکی زۆر ئاسایی بوو، چونکە لایەنی جەستەیی و پەیوەندی دارایی لەقۆناغی دواتردا بوو، بەڵام رجین لەگەڵ هەموو ئەو سادەییەی خۆی، زۆر تێگەیشت کەشەیدای پیاوێك بووە، کەگەنجێکی ئاسایی نییە، کیرکەگۆر لەکتێبەکانی کەبەدیاری دەیدایە رجین، سەرنجی زۆری لەدا، سەرەڕای ئەوە سوور بوو لەسەرئەوەی کەتوێژینەوەکانی لەگەڵ رجین باس بکات و لێکدانەوەی دروستی فێربکات، گوایە کیرکەگۆر ئەیویست ئەو جۆرە دەسەلاتەی کەباوکی بەسەریدا هەیبووە، بەوشێوەیە بەسەر ئەو کچە گەنجەدا هەبێت، بەڵام بەو شێوەیە توندڕەوییەی باوکی نەبوو، هیچ گومانی نەبوو لەوەی، کەرجینی زۆر خۆشدەوێت، بەڵام دڵێی شتێك لەگۆشەی دڵیدا دەڵێ، کەلەو پەیوەندییەدا کەموکورییەك هەیە، بەرێکەوت لەکاتی خوێندنەوەی کتێبێکدا

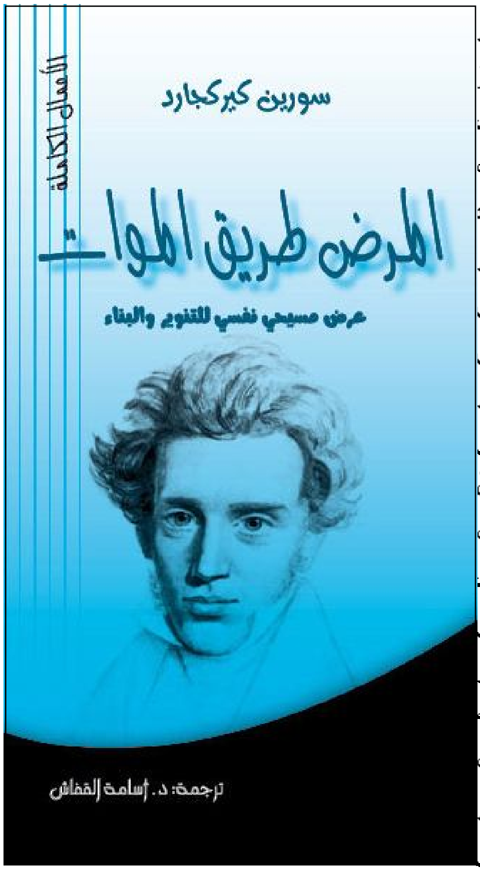

دەوەستێت و چاوەکانی پردەبن لەفرمێسك، ئەو جۆرە حاڵەتانە لەکاتی ژەنینی پیانۆی رجینیشدا دەبینران، رجین لەدەفتەری یادەوەرییەکانیدا نووسیبووی (کیرکەگۆر تووشی هۆگریەکی ترسناك بووە)، راستییەك کەبەتێپەڕبوونی کات، ناڵەباری تەندروستی ئەوی زیاتر پیشاندەدا.

دوای تەواوبوونی تاقیکردنەوەی رجین وکیرکەگۆر، بەفەرمی بوونە دەزگیران، پاشان کیرکەگۆر خولێکی بوون بەقەشەیی دەستپێکرد، ئەوانە بناغەکانی ژیانێکی ئاسایی بوو، بەڵام کیرکەگۆر نەیدەتوانی ژیانێکی ئاسایی بەسەربەرێت، خۆشیئەوەی ئەزانی، کەئەو جۆرە ژیانە لەلایەنی دەروونناسی، سۆزداری و مەعنەوی و جەستەیی مومکین نەبوو، لەگەڵ بوونی ئەو هەموو ناگونجاوییەشدا، رێککەوتبوو: کیرکەگۆر عاشق بووەو، رجین بۆ ئەو زۆر زیاتر بوو لەپارێزگارێکی مەعنەوی، کەلەڕوانینیدا چەسپابوو، لەو کاتانەدابوو کەکریکەگۆر هەستیکرد، کەبەرەو ژیانێکی بەرزتر لەژیانی ئاسایی دەڕوات، لەوکاتەدا بەڕاستی نەیدەزانی کەئەو ژیانە، بالاترە چییە؟ تەنیا دەیویست کەژیانی بۆ نووسین، فەلسەفە، خودا تەرخانبکات، لەپێناو گەیشتن بەم ژیانەش، پێویست بوو شتەکانی تری لەو رێگەیەدا بکاتە قوربانی.

دوو رۆژ دوای دەزگیراندارێتی لەگەڵ رجین، کیرکەگۆر گەیشتە ئەو ئاکامە، کە هەڵەی کردوە، لەو هەوڵیدا کەبەگونجاوترین رێگا ئەو دەزگیرانداریەتییە هەڵبوەشێنێتەوە، بەڵام بێگومان رجین بەهیچ شێوەیەك سەری لەو کێشەیە دەرنەدەکرد، سەرئەنجام کیرکەگۆر ئەڵقەی

دەزگیرانێتی گەڕاندەوە بۆ رجین، بەڵام رجین دووبارە نەیزانی چی بووە، بەوشێوەیە رووداوێك لەژیانی کیرکەگۆر روویدا، و ئەمەش بووە هۆی سەرقاڵی بیری بەردەوام لەهەموو ژیانیدا، نەك هەر ئەمەش، ساڵەهای ساڵ کردارەکانی خۆی لێکدایەوە، ولەوبارەیەوە خەیاڵی دەکردەوە، بەوەی خۆی فریوداوە، بەراستییەکی غەمئامێزە هەڵسوکەوتەکانی خۆی لێکدەدایەوە، هەرچی زیاتر لەو رووەوە خەمی دەخوارد، بیری فراوانتر دەبوو، تا ئەوەی سزای هەڵبژێراو دەستپێکرد، سەرئەنجام بووە ناونیشانی نوسێنێك :(سزای هەڵبژێراو)، دوو رێگا کەهەموو مرۆڤێك رووبەڕووی دەبێتەوە، پرسیاری تایبەتی کیرکەگۆر کە (دەبێ چی بکەم؟) بەوشێوەیەی (چۆن ئەبێ ژیان بەسەربەری؟) گشتگیرکرا، ئێستا کیرکەگۆر، لەپێناو سەرهەڵدانی فەلسەفەدا، دوو سەرچاوی لەبەردەستدایە، ئەزموونی باوکی و ئەزموونی رجین، لەبۆتەی ئەزموونی ئازار بەخش، رەوانەژدەیو رارایی کیرکەگۆربوو، کەبێتواناییەکانی بەشێوەیەکی خودی (پێگەی مرۆیی) گۆڕانکاری بەسەردا هاتن.

کیرکەگۆر دوای هەڵوەشاندوەی دەزگیراندارێتی لەگەڵ رجیندا، چوو بۆ بەرلین و ساڵێك لەوێ مایەوە، لەو ماوەیەی کەلەبەرلین مایەوە، لەوانەکانی فەیلەسوفی رۆمانتیك- ئایدۆلیستی ئەڵمانی شلینگ ئامادە دەبوو، شلینگ لەم دانیشتنانەیدا باسی رزگاربوونی خەیاڵی ئەڵمانی دەکرد، کەکاریگەری قورسی هیگڵ لەسەر لایەنی توانایی خود دورستکردبوو، ئەو باسە نەرمو خۆشانەی، کۆمەڵێکی زۆری لەبیرمەندانی ئەورووپی بەدەوری خۆیدا کۆکردبووەوە، لەباکونین، ئانارشیستی روسی تاکو بورکمارد مێژوونووسی ئەڵمانی، تاکو بەریتانیای دۆست، هاو بیرو هاوکاری نزیکی کارل مارکس. هەموو ئەو سێ زانا گەورانە، لەپانویست وەکو کیرکەگۆر خۆیان لەکاریگەری گشتیگری خەیاڵەکانی هیگڵ دووربخەنەوە (هەرچەندە هەموو ئەوانە، لەژێر کاریگەری (خەیاڵی ئەودا مانەوە).

بەڵام کیرکەگۆر پێوانەی فەلسەفی شلێنگی قەبوڵ نەبوو، بەبڕوای ئەو "شلینگ" نوکتەیەکی سەرەکی لەبیرکردبوو، ئەویش ئەوەیە، کە سیستمی فەلسەفی هیگڵ (لەراستیدا هەموو نیزامە فەلسەفیەکان) ئێستا پەیوەستن بەرابردووەوە، سیستمێك کەلەسەر بنەمای عەقڵ بنیادنرا بێت (کەهەموو رژێمەکان بەوشێوەیەن) تەنیا دەتوانێ رونکردنەوە لەلایەنی عەقلانیەوە بداتو هیچی تر، کیرکەگۆر لەو راستیە تێگەیشتبوو، بەتەواوی تەجروبەی کردبوو، کەسوبژکتیو عەقڵانی نییە، لەکۆتایی ساڵی (□□□□) کیرکەگۆر گەڕایەوە بۆ کۆپنهاگن و لەگەڵ خۆیدا، دەستنوێکی زۆری هێنابووە، بەناوی (یان ئەمە، یان ئەوە، بەشێك لەژیان) سیمای خودی ژیاننامە، بەئاشکرا لەم ناونیشانەدا دەبینرا، کەژیان نامەی خۆیەتی) بەهەر شێوەیەك بێت، ئەوە بەچەند ناوێکی خوازراوەوە بڵاوکردەوە.

دۆزی ئەو ناوە خوازراوانە، خۆی لەخۆیدا باسێکی ئاڵۆزە، لەسەرەتایی کتێبەکەدا دەوترێت ڤیکتۆر ئارمیتا دەستنوسێکی لەیەکێك لەچەکمەجە شاراوەکانیدا دۆزیوەتەوە، نازناوی ئەو ناوە، لەیەکێك لەزمانە کۆنەکانی یۆنانی وەرگیراوە، کەواتاکەی (تەنیاو دەرکراو)ە. (ئەبێ سەرنج لەواتای ناوە بچوکەکەش بدەین: ڤیکتۆر واتا (سەرکەوتوو) ئارمیتا دوای خوێندنەوەی ئەو نووسینانە، گەیشتە ئەو ئەنجامەی، کەئەم نووسینانە هی دوو کەسی جیاوازن، بەڵام حاکمێك بەناوی ویلهلم (کەسایەتی B)و دووهەمینی هاوڕێی بێ ناونیشان، حاکم ویلهلم (کەسایەتی A)! ئەو بەشانەی کەدەوترێت حاکم ویلهلم نووسیویەتی، بریتییە لەدوو نامە (بەشیوەی نامەی دوورودرێژ)، لەگەڵ مەوعزەیەك کەلەکۆتایی نامەکەدا دێت، کەبەوتەی حاکم ویلهلم قەشەیەکی خەڵکی جوتلەند، ئەوەی نووسیوە لەنێوان بەشەکانی دواتری کتێبەکەدا، پارچەی بەناوبانگ (بیرەوەریەکانی داگیرکەرێك) هەیە، لەپێشەکی ئەو پارچەیەدا، کەسی (A) دەڵێت کەئەوەی لەهاوڕێیەکی بەناوی یوهانس دزیوە، ڤیتکۆر ئەرمیتا ئەو قسەیەی کەسی (A) رەتکردەوەو وتی :کە (یوهانس)ی داگیرکەر بوونێکی دەرەکی نیەو دروستکراوی کەسایەتی (A)یەو ئەو قسەیەی کەسایەتی (A) کە ئەو تەنیا دارێژەری ئەو بیرۆکەیە بووە،

(فیلمی کۆنی چیرۆك نووسەکان)ە، لەکۆتایی پێشەکییەکەدا ڤیکتۆر ئەرمیتا بەوتنی ئەو شیمانەیەی کەبڕیاردەری سەرەوەیە، لەوانەیە لەسەر داڕشتنی خۆشی راست بێت، مەسەلەکە ئاڵۆزتر دەکات، وادەستپێدەکرێت کەجارێکی تر کیرکەگۆر خۆی لەئاستێکی قورسی عەزابی بێ بڕیاریدا ببینێتەوە، ئاسان تر بڵێین، ئەو هەم ئەیویست لەپشت ناوە خوازراوەکانەوە بمێنێتەوەو هەم ئەیویست ئاشکرای بکات، کەئەو ناوانە خوازراون. ئەو لەئاشکراکردنی ئەوەی کە (بیرەوەریەکانی داگیرکەرێك) شتێك نییە، جگە لەباسی حاڵگەری پەیوەندی خۆی لەگەڵ رجیندا، کەترسی لێی هەیە، بەڵام لەناوەڕۆکی نووسینەکەدا روونیدەکاتەوە، کەبەنهێنی ویستویەتی ئەو زانیاریانە بگەیەنێتە رجین، تائەوەی لەو ناخۆشیەی کەبەسەر خۆیدا تێپەڕیوە، ئاگاداریبکاتەوە.

هەموو ئەو بەرهەمە دەردناکو پەرتوبڵاوانە، بەمەبەستێکی جدی نووسراوە، کیرکەگۆر وەك بەشێك لەرووداوە دیالێکتیکیەکانی خۆی، کەهەموو کاتێك لەخەیاڵیدا بوو، ویستویەتی باسەکان لەڕوانگەی جیاوازەوە بخاتە بەردەم بڕیاردەران، نەیدەویست کەهیچ یەك لەم رایە جۆراوجۆرانە، راستو دورستەکان بزانێ، لەوە خوێنەرە کەدەبێ بڕیاربدات لەنێو شتەجۆراوجۆرەکانو هەندێك جار دژ بەیەکەکان، کامیان هەڵبژێرێت.

لەپێش کیرکەگۆر ئەفلاتوونیش لەپێناو دوورکەوتنەوە، لەوەی کەبەرهەمەکانی لایەنێکی فێرکاری راستەوخۆ دروستبکات، ئەوانەی بەشێوەیەکی وتووێژ دەربڕیوە، بەڵام کیرکەگۆر کەسێك بوو کەبەدوای شتەکاندا دەگەڕاو ئەم هەموو وتوویژانە، لەمێشکی کەسێکدا دەردەچوون، زیاتر روانگەی فەلسەفەی سوبژکتیۆبووە بوو.

ئێستا دەزانین کەکیرکەگۆر لەکتێبی (یان ئەمە، یان ئەوە) بەتەواوی چی وتوە، لەم کتێبەداو لەبنچینەدا دەڵێت، کەبەگشتی دەتوانین بەدوو شێوە بژین: □- شێوەی ئیستاتیك □- شێوەی ئاکاری، هەر کەسێك دەتوانێ ئازادانە لەنێوان ئەو دوو شێوە ژیانەدا، یەکێکیان هەڵبژێرێت، لایەنە جوانەکانی ئەگزیستانسیالیزم لێرەدایە، لەئەنجامی هەڵبژاردن لەنێوان ئەو دوو شێوەیە، هەر کەسێك دەبێ بەرپرسیەتی تەواوی ئیشەکەی خۆی لەئەستۆ بگرێت، هەڵبژاردنێك کەبنیادترین شێوەی خەسڵەتی هەموو بوونێکی ئەو دیاریدەکات، کەسانێك کەشێوەی ئیستاتیك هەڵدەبژێرن، لەبنچینەدا بۆ خۆیانو بۆ رازی بوونی خۆیان، ژیان بەسەردەبەن، ئەمەش بەواتای روخساری رووداوەکانی ژیان نییە، ئەگەر لەتێڕوانێکی فراوانترەوە بیربکەینەوە، لەگەڵ بەدواکەوتنی رازیبوونی خۆمان، بەدوای رازی بوونی کەسانی تریشدا هەین، لەراستیدا دەتوانین بڵێین، زانایەك کەهەموو ژیانی خۆی لەدۆزینەوەی چارەسەری نەخۆشیەکە بەسەربردووە، لەو رێگەیەدا هەموو خۆشیەکانی تاکیو بنەماڵەو کۆمەڵگاکەی کردوەتە قوربانی، ئەگەر هەموو ئەوانە بۆ خاتری ئەوە بووبێ، کەلەپشکنینە زانستیەکان چێژ وەربگرێ، هەمان شێوەی ئیستاتیکی لەژیانیدا هەڵبژاردوە، هەڵبەتە ئەبێ بوترێت کەلەسەر بنەمای تێڕوانینی دەروونناسی تازەو لەکۆمەڵگای لیبراڵ، زۆر سەختە کەسێك بدۆزیتەوە، کەبەشێوەکی ئیستاتیکی ژیان بەسەرنەبات، چونکە ئێمە هەمووومان بەشێوەگەلێکی سەیرو سەمەرە، بەدوای خۆشیو رازیبووندایین.

سەرچاوە: پۆڵ سڕاتێرن